مجله اقتصادی
شماره‌های ۱ و ۲، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۲، صفحات ۶۰- ۵۳

نگاهی اجمالی به آثار هدفمندسازی یارانه‌ها بر صادرات محصولات پتروشیمی و میعانات گازی

بنفشه پورحسینی
کارشناس‌ارشد اقتصاد
banafshe_hosaini@yahoo.com

قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در حوزه انرژی از آذرماه ۱۳۸۹ در کشور اجرا گردید. به‌دلیل وابستگی زیاد بخش‌های مختلف اقتصادی کشور به حوزه انرژی اجرای قانون مذکور حائز آثار گسترده‌ای بر بخش‌های اقتصادی از جمله بخش بازرگانی خارجی بود. همزمانی اجرای قانون مزبور با تشدید تحریم‌های اقتصادی کشور به‌خصوص در سال ۱۳۹۱ موجب شده است تا بررسی آثار برنامه هدفمندی یارانه‌ها بر تجارت خارجی به‌ویژه بر صادرات محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی از اهمیت خاصی برخوردار گردد. به‌علاوه، همزمانی این دو رویداد تا حدودی امکان بررسی آثار هدفمندی یارانه‌ها بر این متغیر اقتصادی را مشکل نموده است، اما در این گزارش سعی شده تا حد امکان این بررسی انجام شود. با توجه به بررسی عملکرد مجموع صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی و عملکرد مالی ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب حاضر در بورس کشور پس از هدفمندسازی یارانه‌ها به‌نظر می‌رسد که اثر اجرای برنامه مذکور بر صادرات محصولات موردنظر مثبت بوده است.

واژه‌های کلیدی: صادرات، محصولات پتروشیمیایی، میعانات گازی، هدفمندسازی یارانه‌ها.

۱. مقدمه

اثرات هدفمندسازی یارانه‌ها بر صادرات محصولات پتروشیمی و میعانات گازی از دو ناحیه قابل بررسی می‌باشد. از یک سو، بعد از اجرایی‌سازی قانون هدفمندسازی یارانه‌ها به‌طور طبیعی قیمت خوراک (مواد اولیه) مورد استفاده در تولید محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی افزایش پیدا کرده و افزایش قیمت خوراک مورد استفاده در تولید اقلام مذکور هزینه‌های تولید این اقلام را افزایش داده است. از سوی دیگر، افزایش قیمت خوراک مورد استفاده در تولید محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی می‌تواند به افزایش قیمت تمام شده این محصولات و در نهایت

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

افزایش ارزش فروش این اقلام (درآمدهای تولیدکننده و صادرکننده) منجر شده باشد. برایند افزایش هزینه‌ها و درآمدها از ناحیه افزایش قیمت محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی در میزان سود خالص تولیدکنندگان و صادرکنندگان متبلور می‌شود، بنابراین در این گزارش ضمن بررسی روند مجموع صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی میزان صادرات و سود خالص ۱۱ شرکت تولیدکننده محصولات پتروشیمیایی کشور که در بورس اوراق بهادار نیز فعال هستند پس از هدفمندسازی یارانه‌ها (آذرماه ۱۳۸۹) مورد بررسی قرار گرفته است.

توجه به این نکته ضروری است که طی سال گذشته علاوه بر اجرایی‌سازی قانون هدفمندسازی یارانه‌ها عوامل دیگری نظیر محدودیت‌های صادراتی ناشی از تشدید تحریم‌ها و تغییرات نرخ ارز بر ارزش صادرات محصولات پتروشیمیایی در کشور آثاری دارد که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

۲. بررسی روند صادرات محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی طی سال‌های (۱۳۹۱-۱۳۸۹)

مطابق نمودار (۱) ارزش صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی طی فروردین‌ماه سال ۱۳۸۹ لغایت آذرماه ۱۳۸۹ (زمان اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها) با روندی نوسانی و عمدتاً کاهشی مواجه بود و از رقم ۹۵۸ میلیون دلار در فروردین‌ماه ۱۳۸۹ به ۵۹۴ میلیون دلار در آذرماه ۱۳۸۹ کاهش یافت، اما پس از اجرایی‌سازی قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در آذرماه ۱۳۸۹ ارزش صادرات ماهانه محصولات مذکور طی ۶ ماه روندی صعودی به خود گرفت و از رقم ۵۹۴ میلیون دلار در آذرماه ۱۳۸۹ به رقم ۱۳۵۳ میلیون‌دلار در خردادماه ۱۳۹۰ افزایش پیدا کرد. در ادامه ارزش صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی از تیرماه ۱۳۹۰ لغایت تیرماه ۱۳۹۱ روندی نوسانی داشت. در اسفندماه ۱۳۹۰ این متغیر با جهش بسیاری روبرو شد و به رقم ۲۱۰۰ میلیون دلار رسید. از تیرماه ۱۳۹۱ ارزش صادرات محصولات پتروشیمیایی روندی نسبتاً نزولی به خود گرفت و از رقم ۱۳۰۵ میلیون دلار در تیرماه ۱۳۹۱ به رقم ۸۱۷ میلیون دلار در اسفندماه ۱۳۹۱ کاهش پیدا کرد.

بر اساس نمودار (۲) ارزش صادرات ماهانه میعانات گازی پیش از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها و از ابتدای سال ۱۳۸۹ لغایت آذرماه ۱۳۸۹ با روندی عمدتاً صعودی مواجه بود. این شاخص از رقم ۲۷۱ میلیون دلار در فروردین‌ماه ۱۳۸۹ به رقم ۷۰۱ میلیون دلار در آذرماه ۱۳۸۹ افزایش یافت. پس از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها در آذرماه ۱۳۸۹ طی دو ماه ارزش صادرات ماهانه میعانات گازی با افزایش روبرو شد، اما در ادامه با روندی نوسانی مواجه گردید. در آذرماه ۱۳۹۰ ارزش صادرات ماهانه میعانات گازی با جهش قابل‌توجهی روبرو شد و به رقم ۱۷۰۳ میلیون دلار رسید.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

در تیرماه ۱۳۹۱ نوسان ارزش صادرات ماهانه میعانات گازی ادامه پیدا کرد و در دی‌ماه ۱۳۹۱ به کمترین میزان در دوره مورد بررسی (۲۰۶ میلیون دلار) رسید.

جدول ۱. ارزش صادرات ماهانه میعانات گازی و محصولات پتروشیمیایی طی سال‌های (۱۳۹۱-۱۳۸۹)

(میلیون دلار)

	صادرات میعانات گازی	صادرات محصولات پتروشیمی
فروردین ۱۳۸۹	۲۷۱	۹۵۸
اردیبهشت ۱۳۸۹	۳۳۹	۷۹۶
خرداد ۱۳۸۹	۳۶۰	۶۷۰
تیر ۱۳۸۹	۳۸۶	۷۶۳
مرداد ۱۳۸۹	۳۴۸	۱۰۱۶
شهریور ۱۳۸۹	۴۸۵	۷۲۵
مهر ۱۳۸۹	۶۰۷	۶۹۷
آبان ۱۳۸۹	۳۶۵	۷۳۷
آذر ۱۳۸۹	۷۰۱	۵۹۴
دی ۱۳۸۹	۱۱۶۸	۷۴۷
بهمن ۱۳۸۹	۱۳۲۵	۹۴۹
اسفند ۱۳۸۹	۱۰۲۲	۱۰۲۲
فروردین ۱۳۹۰	۷۴۲	۱۲۱۳
اردیبهشت ۱۳۹۰	۷۹۵	۱۲۴۷
خرداد ۱۳۹۰	۱۰۰۶	۱۳۵۳
تیر ۱۳۹۰	۵۶۷	۱۱۸۴
مرداد ۱۳۹۰	۱۰۸۲	۱۲۱۵
شهریور ۱۳۹۰	۶۸۵	۱۲۵۹
مهر ۱۳۹۰	۶۸۲	۱۱۴۵
آبان ۱۳۹۰	۷۳۷	۱۰۲۳
آذر ۱۳۹۰	۱۷۰۳	۱۲۰۲
دی ۱۳۹۰	۵۳۱	۸۲۲
بهمن ۱۳۹۰	۷۸۳	۱۲۷۰
اسفند ۱۳۹۰	۷۰۱	۲۱۰۰
فروردین ۱۳۹۱	۳۶۰	۹۷۳
اردیبهشت ۱۳۹۱	۸۱۸	۵۸۲
خرداد ۱۳۹۱	۹۸۰	۷۴۹
تیر ۱۳۹۱	۷۱۹	۱۳۰۵
مرداد ۱۳۹۱	۹۸۴	۱۰۱۲
شهریور ۱۳۹۱	۱۴۴۳	۱۱۳۲
مهر ۱۳۹۱	۱۰۶۸	۵۴۳
آبان ۱۳۹۱	۶۳۴	۸۴۹
آذر ۱۳۹۱	۱۲۷۱	۷۰۱
دی ۱۳۹۱	۲۰۶	۷۷۸
بهمن ۱۳۹۱	۷۳۱	۶۳۱
اسفند ۱۳۹۱	۳۸۶	۸۱۷

مأخذ: گمرک و سازمان توسعه تجارت ج.ا.ایران.

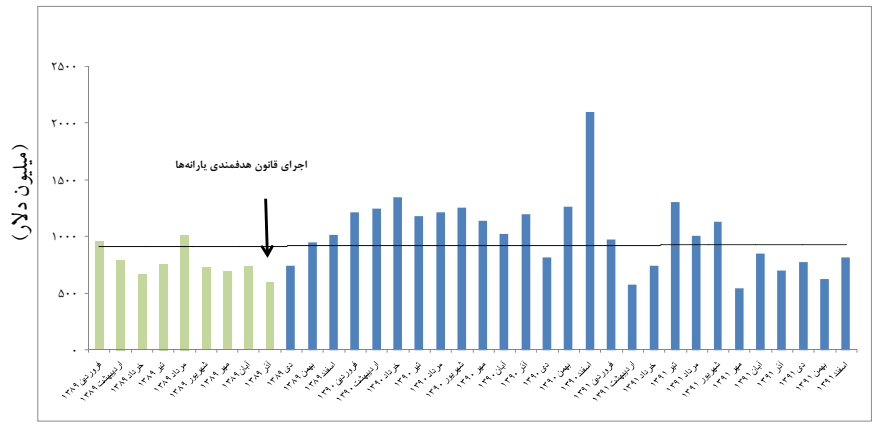
[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

جدول ۲. ارزش صادرات میعانات گازی و محصولات پتروشیمیایی طی سال‌های (۱۳۹۱-۱۳۸۹)

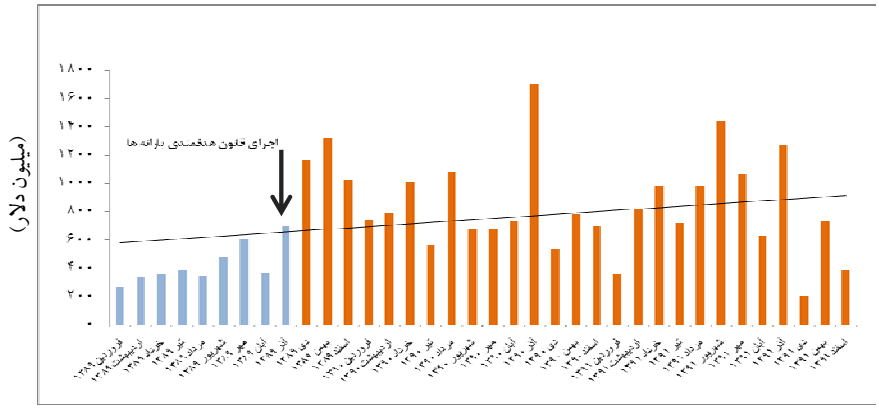
(میلیون دلار)

سال	صادرات میعانات گازی	درصد تغییرات	صادرات محصولات پتروشیمیایی	درصد تغییرات
۱۳۸۸	۴۳۴۱		۷۴۱۹	
۱۳۸۹	۷۳۷۷	۶۹/۹	۹۶۷۴	۳۰/۴
۱۳۹۰	۱۰۰۱۴	۳۵/۷	۱۵۰۳۳	۵۵/۴
۱۳۹۱	۸۸۸۱	-۱۱/۳	۱۰۰۷۲	-۳۳/۰

مأخذ: گمرک و سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران.

نمودار ۱. صادرات محصولات پتروشیمیایی

نمودار ۲. صادرات میعانات گازی

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

۳. بررسی وضعیت شرکت‌های پتروشیمی منتخب قبل و بعد از اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها

در این بخش به‌طور مختصر فروش خالص صادراتی و سود خالص ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب حاضر در بورس اوراق بهادار قبل و بعد از اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲. عملکرد مالی ۱۱ شرکت منتخب پتروشیمی قبل و بعد از اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها

(میلیارد ریال)

	مقدار فروش خالص صادراتی (هزار تن)			ارزش فروش خالص صادراتی			سود یا زیان خالص		
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
پتروشیمی خارک	۱۱۴۷	۹۷۸	۱۱۷۳	۳۶۵۱	۳۷۰۰/۵	۷۶۰۲	۳۰۸۲	۲۳۲۵	۵۹۱۴
پتروشیمی اراک (شازند)	۳۲۰/۵	۲۱۲	۲۸۷/۵	۲۵۲۶	۲۳۳۳	۴۲۸۱/۵	۸۷۴ (حسابرسی‌نشده)	۸۷۶	۱۴۳۲
پتروشیمی اصفهان	۱۰۵/۳	۷۴/۷	۱۴۶/۶	۸۹۶	۷۶۱	۲۲۳۲	۱۹۳	۱۵۳	۱۲۴۲
پتروشیمی امیرکبیر	۱۵۲/۸	۱۵۶/۸	۱۷۹	۱۶۲۹	۲۲۱۱/۶	۳۸۸۹/۵	-۹۵	۶۶۰	۱۵۸۸
پتروشیمی شیراز	۱۳/۸	۴۵/۴	۲۴۳/۷	۳۲/۳	۱۶۵/۴	۱۲۹۹/۵	۴۰۶	۹۰۰	۱۱۸۳
پتروشیمی فن‌آوران	۷۴۲/۳	۷۸۶/۴	۶۷۹/۳	۱۹۲۰/۶	۲۵۱۰	۳۴۱۱	۷۷۵	۹۵۹	۲۳۹۵
پتروشیمی مارون	۵۹۴/۴	۵۱۷/۲	۳۸۴	۴۹۹۷/۵	۵۶۴۰	۵۴۸۷	۴۵۶۸	۶۹۷۶	۹۷۹۰/۵
پتروشیمی بیستون	۱۵/۸	۲۳/۴	۱۳/۴	۱۸۳	۳۵۱	۲۶۴	-۱۱۲	۵۰/۸	-۴۹/۹
پتروشیمی آبادان	۲۳/۵	۱۴/۹۶	۱۳/۷	۲۰۲/۶	۱۶۳	۲۲۰	۹۹/۴	۱۳۱	۹۲
پتروشیمی فارابی	۲/۵	۵/۷	۲/۴	۲۵/۵	۷۰/۳	۴۹/۵	-۴/۳	۰/۶	۳۹
پتروشیمی خراسان	۱۷/۱	۹۸/۸	۳۱۲/۵	۱۸۷	۴۷۸	۱۹۶۱	۵۸۸/۸	۸۳۲/۷	۱۷۰۸

* مطابق یادداشت‌های توضیحی در صورت‌های مالی حسابرسی‌شده شرکت پتروشیمی اصفهان، کاهش فروش صادراتی این شرکت در سال ۱۳۸۹ عمدتاً ناشی از فروش بنزن تولیدی در داخل کشور بوده است.

** بر اساس یادداشت‌های توضیحی در صورت‌های مالی حسابرسی‌شده شرکت پتروشیمی خراسان با توجه به اخذ مجوز صادراتی محصول اوره این شرکت در سال ۱۳۸۹، فروش صادراتی آن در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ افزایش یافته و مجموع صادرات این شرکت را در ۴ سال مذکور به‌طور قابل توجهی افزایش داده است. شایان ذکر است که سهم زیادی از صادرات این شرکت در ۲ سال مذکور مربوطه به صادرات اوره بوده است.

مأخذ: شبکه کدال (سیستم جامع اطلاع‌رسانی ناشران بازار سرمایه کشور) www.codal.ir.

مطابق جدول (۲) از میان ۱۱ شرکت پتروشیمی حاضر در بورس کشور، مقدار فروش خالص صادراتی ۵ شرکت در سال ۱۳۸۹ (سال اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها) نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش داشته و مقدار فروش خالص صادراتی ۶ شرکت دیگر افزایش داشته است.

همچنین، میان ۱۱ شرکت مذکور تنها ارزش فروش خالص صادراتی ۳ شرکت در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش داشته و ارزش فروش خالص صادراتی ۸ شرکت دیگر افزایش داشته است.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

از میان ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب، سود خالص ۲ شرکت پس از هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش داشته و سود خالص ۹ شرکت در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است.

٤. بررسی اقلام عمده فرآورده‌های پتروشیمیایی و گازی صادراتی طی سال‌های (۱۳۹۱-۱۳۸۹)

بر اساس جدول (۳) صادرات فرآورده‌های پتروشیمیایی و گازی بجز گازهای نفتی مایع در سال ۱۳۸۹ (سال اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها) نسبت به سال ۱۳۸۸ رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. این روند در سال ۱۳۹۰ ادامه یافته، اما در سال ۱۳۹۱ صادرات اغلب فرآورده‌های مذکور با کاهش روبرو شده است.

جدول ۳. فرآورده‌های پتروشیمیایی و گازی عمده صادراتی طی سال‌های (۱۳۹۱-۱۳۸۹)

(میلیون دلار)

	سال ۱۳۸۸	سال ۱۳۸۹	درصد تغییرات	سال ۱۳۹۰	درصد تغییرات	سال ۱۳۹۱	درصد تغییرات
میعانات گازی	۴۳۴۱	۷۳۷۷	۶۹/۹	۱۰۰۱۴	۳۵/۷	۸۸۸۱	-۱۱/۳
پروپان مایع شده	۹۶۱	۱۴۳۰	۴۸/۸	۲۰۶۶	۴۴/۵	۱۱۳۴	-۴۵/۱
پلی اتیلن گرید فیلم	۹۳۸	۱۳۷۴	۴۶/۵	۱۳۱۱	-۴/۶	۱۰۳۳	-۲۱/۲
متانول	۶۵۰	۱۰۴۹	۶۱/۴	۱۳۶۴	۳۰/۰	۱۱۸۵	-۱۳/۱
بوتان مایع	۵۴۵	۸۰۵	۴۷/۷	۱۳۲۶	۶۴/۷	۸۶۶	-۳۴/۷
سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای مایع	۱۰۱۷	۷۷۴	-۲۳/۹	۱۹۸۵	۱۵۶/۵	-	-
قیر نفت	۲۶۴	۷۱۸	۱۷۲/۰	۷۴۷	۴/۰	۱۰۹۰	۴۵/۹

مأخذ: گمرک و سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به عملکرد مجموع صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی پس از هدفمندسازی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹ و عملکرد مالی ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب در بورس اوراق بهادار کشور می‌توان نتیجه گرفت که اثر هدفمندسازی یارانه‌ها بر صادرات محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی در کشور مثبت بوده است.

شایان ذکر است که از تیرماه سال ۱۳۹۱ اقتصاد ایران با تشدید تحریم‌ها از سوی آمریکا و کشورهای اروپایی و همچنین تغییرات نرخ ارز مواجه شده است، بنابراین عملکرد صادرات محصولات پتروشیمیایی و میعانات گازی بعد از تاریخ فوق را نمی‌توان متوجه هدفمندسازی یارانه‌ها دانست.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

منابع

اطلاعات مالی بازار سرمایه (شبکه کدال).
گزارشات آماری سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران.
گزارشات آماری گمرک جمهوری اسلامی ایران.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-31]